

Claude Pujade-Renaud

V tieni svetla

Preklad Igor Navrátil

Vešala som bielizeň na plot medzi našou a susedkinou záhradou. Suseda, zhovorčivá ako vždy, viedla kroniku našej štvrte. Mám rada túto štvrť na pomedzí Megary. Počujete tu latinčinu, ale aj gréčtinu, zavše dokonca zaznejú aj púnske výrazy, vynárajúce sa z dávnej minulosti. Kartágo miešanecké, pestrofarebné... Počúvala som ju len na pol ucha: zvyčajné klebety o kováčovej žene, príchod lode z Alexandrie. Na záver svojej spršky informácií suseda ešte vychrlila:

„Povráva sa, že biskup z Hippo Regia bude tráviť leto v Kartágu. Vraj má veľmi dobré kázne, ten Augustín. Vie sa celý rozohniť a rozvášniť a rozpráva veľmi presvedčivo, podľa toho, čo som počula.“

Viem, ja viem! Bola som na správnom mieste, aby som ten oheň, tú páľavu zažila. A aby ma spálila. Na mojom pohlavi a v mojej pamäti sa zachovali stopy. S búšením v sluchách a s rozochvenými prstami som radšej zostala ticho a ponáhľala som sa rozprestrieť posledný kus bielizne.

„Prepáč, ale sestra a švagor na mňa čakajú so súrnou zásielkou.“

Keď mi Faonia podala väzu s dlhým hrdlom a dve čaše s krehkými uchami, ruky sa mi triasli. Moju sestru to znepokojilo:

„Čo je s tebou, Elissa, nie si chorá?“

„Ale nič, nič, len som zle spala a k tomu ešte východný vietor, veď vieš, ten ide vždy na nervy.“

V dielni príjemne voňala čerstvo rozmiešaná hlina. Marcellus sedel pri hrnčiarskom kruhu. Bola by som sa rada upokojila v rytme toho pravidelného hukotu.

„A kam pôjde tá zásielka?“

„Ku kaplnke blahoslaveného Cypriána. Je tam nedávno postavená rímska vila obkolesená cyprusmi, tesne pred vyústením na planinu. Zbadáš ju veľmi ľahko: vedľa vchodu je mozaika znázorňujúca Didó, ako sa vrhá do plameňov.“

Už mi nechýbalo nič iné, len tieto zhody okolností! Kaplnka svätého Cypriána, patróna Kartága, pri ktorej sme sa zoznámili pred... Veru áno, je to už takmer štvrt' storočia a moje krstné meno Elissa je gréckym variantom mena Elišat, fénickej verzie Didó. Takto ma chcel pomenovať môj otec. Ako všetci muži pracujúci v obchodnom prístave drmolil gréčtinu, teda aspoň tú základnú, ktorá sa bežne používala v stredomorských prístavoch. Féničanka Elišat sa pod menom Didó stala zakladateľkou Kartága. Opustená Didó. Ako ja.

Keď som sa vrátila z Talianska, odtrhnutá od svojho muža a od svojho syna, ako vychudnutá troska s nepríčetným pohľadom, prichýlili ma sestra s mužom ako takú ľudskú ruinu. Odmietala som prijímať potravu. Faonia sa poradila s liečiteľom zo štvrte Magon. Predpísal mi odvary z bylín. Z takých, ktoré si dával dovážať z veľkých diaľok – z juhu provincie Byzacena, z veľkého Juhu. Z hranice púšte, tvrdil. Tie byliny boli veľmi drahé. Kvôli tej cene, a najmä aby som upokojila Faoniu, som ich preglgala a potom som sa zakaždým prinútila prehltnúť trochu krupice. S ovocím mi to išlo lepšie, s melónmi a granátovými jablkami: manichejci ich odporúčajú konzumovať žiarivé, zaplavené svetlom, aby ste dokázali bojovať proti tieňu prinášajúcemu zlo.

Augustín popieral manicheizmus. Ja však zostávam tajne verná – bez vedomia svojej sestry a svojho švagra. Verná Augustínovi, ako aj viere, ktorú sme mali kedysi spoločnú: obaja sme mali radi tú náročnosť, nádej, že aj napriek temnote zla je možné zachrániť aspoň trochu jasu. Faonia a Marcellus sú pohania, tak ako moji rodičia. Nemajú radi ani katolíkov, ani manichejcov, uctievali miestnych bohov pochádzajúcich z púnskeho a rímskeho vierovyznania. Pomáham Marcellovi v jeho hrnčiarskej práci tak, že pripravujem, zvlhčujem a hnetiem hlinu. Tento nežne vlhký kontakt, ten hebký odpor ma upokojujú. Hrnčiarska hlina by podľa mňa mala lepšie terapeutické účinky ako tie liečiteľove miešanky. Nechcem však pripraviť Faoniu o jej ilúzie... Moja staršia sestra nemala deti. Vrucne ľúbila Adeodata. Teraz mám pocit, že som sa stala jej dcérou. Zmierujem sa s týmto postavením, ja, ktorá už nie som ani matka, ani milenka.

Dnes ma Marcellus poslal doručiť tri olejové lampy novým zákazníkom. Manželskému páru v ulici rovnobežnej s morom, neďaleko Antoninových kúpeľov. Sú to kresťania, upozornil ma švagar: želali si výzdobu s rybami na spodnej časti lámpe. V Marcellových ústach tá poznámka vlastne nahrádzala varovanie – a nerozprávaj im, že si manichejka! Viem, ja viem, útoky proti nám, takzvaným kacírom, sa pravidelne opakujú.

Len čo som vošla do hlavnej miestnosti, zavetrila som prítomnosť pergamenu. Tú veľmi vzdialenú, veľmi nevtieravú vôňu zvieracej kože: kôz, teliat, jahniat, niekedy aj gazieli, tých gazieli, ktoré sa lovia na juhu a ktoré dodávajú pergamenu takú sladkú vôňu. Rovnaká vôňa bola kedysi aj u nás – a pretrvala „u nás“ takmer pätnásť rokov. Neujde ti nijaký pach, poznamenával Augustín, ktorý mal takisto veľmi vycibrený čuch. Nevedela som sa ubrániť tomu, aby som zaprotestovala: keď si pomyslíte, že všetky tie zvieraťá, také živé, také poskakujúce, boli obetované na to, aby sa na ich kožu, opracovanú, upravenú, premenenú, vpísali slová! Na čo oponoval: lenže tie slová sa chvejú a poskakujú k čitateľom, súčasným alebo budúcim, lebo hlavné je udržiavať jazyk stále živý.

Victoria ma privítala vrúcne a predstavila svojmu manželovi. Silvanus má ochrnutú panvu a obidve nohy – nedávno spadol z koňa na ceste v horách v Numídií. Títo dvaja sa už nemôžu milovať v posteli, aká ťažká skúška pre taký mladý pár tridsiatnikov...

Ja som mala tridsaťdva, keď ma Augustín odvrhol. Odvtedy som sa už s nikým nemilovala.

Silvanus kopíruje na pergamen prejavy rétorov a advokátov, ale aj kázne, ktoré predniesol Aurelius, kartáginský biskup. Zostala som prekvapená: ako ich mohli preňho zaznamenať? Victoria mi vysvetlila: počas kázania si niekolkí tajomníci pridelení do episkopálnej baziliky veľmi rýchlo zapisujú poznámky na tabuľky napustené voskom. Potom ich zanesú Silvanovi, ten z nich dešifruje obsah a preniesie ho na papyrus alebo pergamen. Náročná práca, keďže slová sa prepisujú na tabuľky zostručenými, kódovanými znakmi. Silvanus musí porovnať rozličné verzie a zrekonštruovať ich. Venuje tejto úlohe časť nočných hodín, takže spotrebujeme aj množstvo oleja. Nedávno, keď som mu uprostred noci pomáhala ľahnúť si do postele, rozbila som našu najlepšiu lampu a len-len že som ho nepopálila horúcim olejom.

Vôňa oleja sa miešala s vôňou pergamenu. Na dvoch stenách boli drevené police a v každej z nich vložený jeden zvitok. Takto to bývalo u nás – musím už prestať spájať tieto dva výrazy... Pýcha dvadsaťpäťročného Augustína, táto knižnica, ktorú s pribúdajúcimi rokmi zväčšoval – do Kartága prichádzajú zväzky kníh z Talianska a z celého stredomorského pobrežia. Doberala som si ho: naozaj si myslíš, že budeš potrebovať také množstvo zvitkov? Tvoja hlava je oveľa rozsiahlejšia knižnica než táto, a tak dokonale zorganizovaná... Jeho úžasná pamäť ma fascinovala. Jeho priateľov takisto. Augustín bol schopný odrecitovať niekoľko spevov z *Eneidy* alebo Cicerónovu rozpravu. Mala som rada jeho hlas, mala som rada jeho skandovanie pri prednese veršov. Keď sa mojej uspávanke nepodarilo Adeodata utíšiť, volala som na pomoc Augustína, aby porozprával nášmu synovi o Jasonových, Odyseových alebo Eneiných plavbách, o týchto veľkých cestovateľoch. Jeho vážny hlas robil zázraky a Adeodatus sa ponáral do spánku – ku ktorým úžasným moriam sa uberal?

Potom sme sa milovali.